

Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Департамент освіти Харківської міської ради
Департамент міжнародного співробітництва Харківської міської ради
Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Міжнародна асоціація миротворців ООН «Солдати миру» AISP/SPIA
Національне відділення Міжнародної асоціації миротворців ООН
«Солдати миру» AISP/SPIA, Чеське відділення
Віденське відділення Національної асоціації миротворців Австрії
Національна чеська ветеранська організація «Чеський легіонер»
«Подорож заради миру», Норвегія
ГО «Об'єднання миротворців ООН, учасників міжнародних операцій
та інвалідів війни»
ГО «Окремий науково-освітній центр Українського козацтва
імені Г.С. Сковороди»

МИР. БЕЗПЕКА. ОСВІТА.

*Матеріали круглого столу за міжнародною участю,
присвяченого Дню українських миротворців
та 30-й річниці участі України в миротворчих місіях ООН
(15 липня 2022 року)*

м. Харків

Головний редактор: БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Редакційна колегія:

БЕРЕЖНА Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БОРИСЕНКО Наталія – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-виховної роботи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БОНДАРЕНКО Софія – помічник Координатора міжнародних програм «Школа миру» та «Юний миротворець», учитель історії Харківської гімназії №55;

ДОРОШЕНКО Олександр – міський голова правління ГО «Об'єднання миротворців ООН, учасників міжнародних операцій та інвалідів війни»;

ЗЕЛЕНСЬКА Людмила – доктор педагогічних наук, професор, в.о. декана факультету історії і права ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЛУК'ЯНОВА Лариса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Голова наглядової Ради ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

САМОЙЛОВ Сергій – обласний голова правління ГО «Об'єднання миротворців ООН, учасників міжнародних операцій та інвалідів війни», Координатор Міжнародних програм «Школа миру» та «Юний миротворець»;

ЧЕРНІКОВА Інна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 10 від 19 жовтня 2022 року).*

Мир. Безпека. Освіта: Матеріали круглого столу за міжнародною участю, присвяченого Дню українських миротворців та 30-й річниці участі України в миротворчих місіях ООН, Харків, 15 лип. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2022. – 60 с.

У збірнику відображено тези учасників круглого столу за міжнародною участю, присвяченого Дню українських миротворців та 30-й річниці участі України в миротворчих місіях ООН. Акцентовано увагу на теоретичних і практичних напрацюваннях учасників щодо реалізації програм співробітництва закладів освіти з громадськими та міжнародними організаціями у сфері міжкультурної та громадянської освіти; програм «Школа миру», «Юний миротворець». Накреслено перспективні напрями розширення взаємодії громадських організацій, закладів освіти, ветеранських структур, міжнародних організацій та органів міської влади з питань гуманітарно-культурного співробітництва.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, учителям, докторантам, аспірантам, викладачам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Сергій Самойлов, Дар'я Ясинецька

ОПЕРАЦІЇ ООН З ПІДТРИМАННЯ МИРУ. ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС ЩОДО
УЧАСТІ УКРАЇНСЬКИХ МИРОТВОРЦІВ У МІСІЯХ ООН.....35

Тетяна Собченко

ПРОБЛЕМИ ВІЙНИ ТА МИРУ У ВИХОВНІЙ РОБОТІ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ
ВИЩОЇ ОСВІТИ.....39

Анна Чернишук

ДОСВІД РОБОТИ ЮНИХ МИРОТВОРЦІВ МІСТА ХАРКОВА У РОЗБУДОВІ
СУСПІЛЬСТВА У ДУСІ МИРОЛЮБСТВА ТА БРАТЕРСТВА.....42

Інна Чернікова

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ ТА
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: З ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ГО «ОКРЕМИЙ
НАУКОВО-ОСВІТНІЙ ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ».....45

Лариса Шевченко

УКРАЇНА В ДІЯЛЬНОСТІ МИРОТВОРЧИХ МІСІЙ ООН ТА НАТО:
ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....48

Надія Шевченко

ЦІННІСТЬ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ ДЛЯ УКРАЇНЦЯ.....51

Катерина Юр'єва

СПІВПРАЦЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ
У СФЕРІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТЯ.....53

Лариса Ямпольська

ПРОБЛЕМИ ВІЙНИ ТА МИРУ В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ ІЗ
ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ ХНПУ ІМЕНІ
Г.С. СКОВОРОДИ.....57

Лариса Шевченко

Larysa Shevchenko

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри державно-правових дисциплін,

кримінального права і процесу

ХНПУ імені Г. С. Сковороди

spunky210388@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0453-5892>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7213493>

УКРАЇНА В ДІЯЛЬНОСТІ МИРОТВОРЧИХ МІСІЙ ООН ТА НАТО: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Висвітлено історико-правовий аспект участі України в діяльності миротворчих місій ООН та НАТО. Розкрито сутність міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки та цілі їх проведення. Проаналізовано участь українських миротворців у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки після відновлення незалежності нашої держави.

Ключові слова: мир, безпека, миротворці, миротворчі місії.

The historical and legal aspect of Ukraine's participation in the UN and NATO peacekeeping missions are highlighted in the speech. The essence of international operations to maintain peace and security and the purpose of their implementation are revealed. The participation of Ukrainian peacekeepers in international operations to maintain peace and security after the restoration of independence of our state is analyzed.

Key words: peace, security, peacekeepers, peacekeeping missions.

На сучасному етапі розвитку суспільства безпека кожної окремої країни залежить не лише від того як надійно вона може захистити свої кордони, а й від того, наскільки міжнародна спільнота здатна підтримувати у світі мир і безпеку та вирішувати міжнародні конфлікти, від загального військово-політичного клімату. Зовнішньо-політична орієнтація України за часів проголошення незалежності одним із пріоритетних напрямів визначає участь у миротворчій діяльності, що ґрунтується на співпраці з Радою Безпеки Організації Об'єднаних Націй.

Час глобалізації розвитку людства на тлі розширення можливостей зростання містить певні загрози міжнародних конфліктів та загроз. Миротворча діяльність ООН виступає шляхом вирішення подібних проблем.

31 рік тому Україна відродила свою незалежність. Саме той час збігається з періодом закінчення «холодної війни» та початком становлення нового міжнародного порядку, що стало підґрунтям визначення зовнішньої політики незалежної України. «Україні з перших днів незалежності доводилося паралельно вирішувати принаймні два стратегічно важливих завдання. З одного боку, розбудовувати справді суверенну національну державу, а з іншого, –

одночасно включатись до різних інтеграційних об'єднань, що суттєво впливають на сучасні міжнародні відносини» [1, с. 21].

Показником прояву намірів нашої держави щодо збереження миру в світі стала її участь у миротворчих місіях з відповідністю головному критерію: нейтральність до кожної з країн – учасниць конфлікту та вирішення завдань його врегулювання.

З липня 1992 року Верховна Рада України затвердила постанову № 2538-XII «Про участь батальйонів Збройних сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії». Україна була визначена однією з 20 найактивніших держав-миротворців [2, с. 26].

Законом України від 23.04.1999 № 613-XIV «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» визначено сутність міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки. Це: «міжнародні дії або заходи, спрямовані на виконання миротворчих чи гуманітарних завдань, які здійснюються за рішеннями Ради Безпеки ООН відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, ОБСЄ, інших міжнародних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки, згідно з положеннями глави VIII Статуту ООН, а так само дії і заходи багатонаціональних сил, багатонаціональних військових формувань високої готовності, які проводяться під загальним контролем Ради Безпеки ООН» [3]. Цим Законом визначено цілі проведення таких заходів: «запобігання виникненню міждержавних або внутрішніх конфліктів; врегулювання або створення умов для врегулювання міждержавних, а також внутрішніх конфліктів за згодою сторін конфлікту або з використанням примусових заходів за рішенням Ради Безпеки ООН, що може включати, зокрема, спостереження і контроль за додержанням угод про припинення вогню та інших ворожих дій, роз'єднання сторін, які конфліктують, роззброєння і розформування їх підрозділів, виконання інженерних та інших робіт; боротьби з міжнародним тероризмом і піратством; евакуації населення із зони конфлікту; ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру; подання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок міждержавних або внутрішніх конфліктів; виконання поліцейських функцій по забезпеченню безпеки і додержання прав людини; подання допомоги у подоланні наслідків конфліктів та відновлення миру; усунення загрози миру, порушень миру чи акту агресії» [3].

Всього з 1992 року загальна кількість українських військовослужбовців, що стояли на захисті безпеки та миру у світі склала близько 45 тисяч, з яких 55 загинули [4, с. 103]. У різних місіях кількість українських миротворців змінювалася залежно від рівня безпеки в окремі періоди і в залежності від районів виконання завдання. За цей період українські миротворці брали участь у 27 міжнародних миротворчих операціях в таких регіонах, як Косово, Хорватія, Боснія і Герцеговина, Ангола, Таджикистан, Східна Славонія, Македонія, Сьєрра-Леоне, Гватемала, Афганістан, Ірак, Кувейт і Придністров'я. Я, Ефіопія, Ліван, Еритрея, Грузія, Кот-д'Івуар, Судан, Демократична Республіка Конго та інших. Ці операції наразі завершено. Найбільшою

українською миротворчою місією була операція в Іраку. У складі очолюваних США коаліційних сил у 2003–2008 рр. підрозділи в Збройні Сили України брали активну участь у війні в Іраку (1690 українських військовослужбовців, 18 з яких загинули та більше 40 отримали поранення) [4, с. 103].

Загалом уся миротворча діяльність з боку України стосовно вищезазначених міжнародних операцій можна звести до сфери залучення: перші – миротворчі операції за підтримки ООН; другі – миротворчі операції під егідою НАТО (в т. ч. Косово, Афганістан та Ірак) [4, с. 103].

Залучення українських миротворців до участі у міжнародних миротворчих операціях ООН та НАТО має значні позитивні наслідки, які забезпечує якість виконання поставлених завдань нашими миротворцями, сприяє підвищенню міжнародного авторитету країни. «Висока оцінка з боку наших міжнародних партнерів стала основним підґрунтям для постійного запрошення України до участі у новостворюваних та вже існуючих миротворчих місіях, розширення географії залучення Збройних Сил України до миротворчої діяльності в усьому світі» [3, с. 109].

Введення 24.02.2022 військового стану в Україні обумовило видання Указу Президента від 07.03.2022 № 144 «Про відкликання національного контингенту і національного персоналу, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», в якому зазначено, що «У зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України, з метою захисту суверенітету та територіальної цілісності держави, відповідно до статті 7 Закону України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» [5] постановлено «1. Відкликати національний контингент і національний персонал, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, до України з метою їхньої участі в захисті суверенітету та територіальної цілісності держави...» [5].

Список використаних джерел:

1. Віднянський С. Особливості становлення зовнішньої політики незалежної України. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2011. Вип. 20. С. 18–40. URL: <https://bit.ly/3QfiREM> (дата звернення 20.06.2022).

2. Чекаленко Л. Зовнішня політика України. Підручник. Київ : Либідь, 2006. 712 с.

3. Плазова Т. І., Тимощук О. В. *Участь українського національного персоналу в діяльності миротворчих місій міжнародних сил ООН*. Військово-науковий вісник. Випуск 36. Львів: НАСВ, 2021. С. 100–110. URL: <https://bit.ly/3vBeXyk> (дата звернення: 23.06.2022).

4. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки : Закон України від 23.04.1999 № 613-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 22-23, ст.202. URL: <https://bit.ly/3vDjujK> (дата звернення: 24.06.2022).

5. Про відкликання національного контингенту і національного персоналу, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки : Указ Президента України від 07.03.2022 № 114/2022. URL: <https://bit.ly/3zVMJR8> (дата звернення: 21.06.2022).